

RÖRELSEFOLKHÖGSKOLORNAS
INTRESSEORGANISATION

Henrik Ludvigsson & Anna Medin

2025-05-28

Utbildningsdepartementet

RIOs remissvar på promemorian Avveckling av studiestartsstödet

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO) inkommer härmed med yttrande över promemorian Avveckling av studiestartsstödet.

RIO är en ideell förening för Sveriges 113 folkrörelse-, organisations-, stiftelse- och föreningsdrivna folkhögskolor.

Inledande kommentarer

Av de ca 4 300 personer som under 2024 studerade med studiestartsstöd gjorde ca 530 så på folkhögskola. En klar majoritet av dessa studerade på grundskolenivå.

Målgruppen för studiestartsstödet är personer med kort tidigare utbildning och stort behov av utbildning på grundläggande och gymnasial nivå. Även personer som har en avslutad utbildning på gymnasial nivå, men där den tidigare utbildningen med hänsyn till dess ålder eller omfattning behöver kompletteras med ytterligare studier på grundläggande eller gymnasial nivå, kan anses ha kort utbildning. Folkhögskolan når således rätt målgrupp.

RIOs synpunkter

I promemorian föreslås att studiestartsstödet ska avvecklas till den 1 januari 2026. Förslaget motiveras med att studiestartsstödet i stor utsträckning går till fel målgrupp. Promemorian hänvisar till Riksrevisionen som i sin granskningsrapport *Kortutbildade arbetssökandes övergång till reguljär utbildning – uppdrag, verksamhet och styrning* (RiR 2024:3) visar att omkring hälften av de med studiestartsstöd hade en färdigställd gymnasieutbildning sedan tidigare och vissa därutöver en eftergymnasial utbildning.

Det finns två olika typer av studiestöd som kan lämnas till vuxna arbetslösa med stora utbildningsbehov; studiemedel och studiestartsstöd. Studiestartsstödet består av bidrag utan inslag av lån. Promemorian menar att det för studiestartsstödet målgrupp finns goda möjligheter att i stället få det högre bidraget inom studiemedlen. Den högre bidragsnivån inom studiemedlen är lägre än studiestartsstödet men med lånedelen är nivån högre än studiestartsstödet. Förslaget innebär att skuldsättningen kan öka för målgruppen.

Av samma granskningsrapport från Riksrevisionen som promemorian hänvisar till som motivering till förslaget framgår även följande. Vuxna med kort utbildning vill inte ta studielån

hos CSN för grundläggande eller gymnasiala studier. Det förekommer därför att individer avbryter sina studier efter att ha förbrukat sitt studiestartsstöd. Lånebenägenheten är generellt lägre bland personer som studerar på grundskole- och gymnasienivå jämfört med dem som studerar på eftergymnasial nivå. Personer som studerar på grundläggande nivå har lägst lånebenägenhet. Det finns en risk att studielån för individer på låga utbildningsnivåer blir en skuldfälla. Studielån uppfattas som ett hinder för att studera.

RIO ser en uppenbar risk med att avveckla studiestartsstödet; antalet studerande och omfattningen av genomförda studier kan minska, bland annat på folkhögskola. Om förslaget inte skulle ha någon sådan påverkan kan det bli ett större behov av försörjningsstöd – om de studerande endast tar bidragsdelen av studiemedlet – eller att studierna blir en skuldfälla.

Men det finns en uppenbar risk att färre kommer studera om studiestartsstödet tas bort. För att lösa kompetensförsörjningen behöver fler studera. Att avveckla studiestartsstödet är en åtgärd som motverkar detta behov. I stället behövs åtgärder som underlättar för fler att höja sin utbildningsnivå för att på så sätt senare kunna komma in på en arbetsmarknad som nästan förutsätter en genomförd utbildning på gymnasial nivå. Under pandemin sänktes trösklarna för studier, då ökade utnyttjandet men inget tyder på att studiestödet användes felaktigt. Om stödet trots allt tas bort utgår RIO från att de som påbörjar eller blir beviljade studier med studiestartsstöd ges möjlighet att avsluta dessa även om detta skulle ske efter årsskiftet 2025/2026.

Studiestartsstödet får lämnas för studier på grundläggande och gymnasial nivå inom kommunal vuxenutbildning eller motsvarande utbildning på folkhögskola och är ett verktyg som kommunerna kan välja att använda inom ramen för sitt ansvar att rekrytera personer till studier. Kommunen bedömer om den sökande tillhör målgruppen för studiestartsstödet. Av Riksrevisionens granskningsrapport framgår att CSN uppmärksammat att kommuner i vissa fall tolkar kort tidigare utbildning på ett generöst sätt.

I stället för att avveckla stödet menar RIO att regleringen av studiestartsstödet bör göras om så att även den kommunala vuxenutbildningen når rätt målgrupp. Det är orimligt att brister i kommuners hantering av stödet ska göra att stödet avvecklas och att kompetensförsörjningen därmed blir svårare att lösa.

Avslutande kommentarer

Det är frivilligt för en kommun att ansluta sig till studiestartsstödet. Några kommuner står utanför. Det finns också stora skillnader i hur hög grad de anslutna kommunerna använder sin budget för stödet. Kortutbildade arbetssökande har därmed inte en likvärdig möjlighet till studiestartsstödet. Det har årligen funnits 400 miljoner kr avsatta för studiestartsstöd men statens medel har aldrig använts fullt ut.

Om kommunen bedömer att den sökande tillhör målgruppen för studiestartsstödet överlämnar kommunen ärendet till CSN som har att pröva övriga förutsättningar för stödet. CSN har ingen möjlighet att pröva kommunens bedömning om målgrupp.

RIO ser behovet av en likvärdig behandling av kortutbildade och att avsätta medel för stödet används. En likvärdig behandling omfattar en enhetlig bedömning när det gäller målgrupp. RIO anser att regeringen bör utforma regleringen av studiestartsstödet med detta som utgångspunkt.

Sveriges folkhögskolor är framgångsrika när det gäller att få deltagare med kort utbildningsbakgrund till vidare studier – antalet tidigare folkhögskoledeltagare på

högskola/universitet ökar – eller direkt ut i arbetslivet. Folkhögskolan är en viktig aktör för studiestartsstödet och vi står redo att växla upp vårt arbete med målgruppen.

CSN fick tidigare i uppdrag att utvärdera studiestartsstödet med fokus på bland annat stödets rekryterande effekt. Uppdraget skulle redovisas till regeringen senast i november 2025. Detta uppdrag drog regeringen senare tillbaka. RIO menar att regeringen skulle låtit CSN utvärdera stödet för att därefter, och med en sådan utvärdering som underlag, ta ställning till studiestartsstödet fortsatta hantering.

Anna Ekström

Ordförande

Olle Westberg

Generalsekreterare